

BLAHOSLAVENSTVÍ A EUCHARISTIE

Bedřich Horák

BLAHOSLAVENSTVÍ JSOU ÚVODNÍ, ALE ZÁROVEŇ NEJDŮLEŽITĚJŠÍ ČÁSTÍ JEŽÍŠOVY PROGRAMOVÉ ŘEČI O NEBESKÉM KRÁLOVSTVÍ V MATOUŠOVĚ EVANGELIU, KTEROU JE TZV. HORSKÉ KÁZÁNÍ (Mt 5–7). PRO KATECHEZI DĚTÍ I DOSPĚLÝCH JSOU DŮLEŽITÝM BODEM, A PROTO JE DŮLEŽITÝ I JEJICH VÝKLAD. TENTO ČLÁNEK MÁ ZA CÍL PŘIBLIŽIT JEDNOTLIVÁ BLAHOSLAVENSTVÍ V MATOUŠOVĚ VERZI A NABÍDNOUT PODNĚTY PRO JEJICH PŘEDÁVÁNÍ ÚČASTNÍKŮM KATECHEZE. PROTOŽE JE TĚMATEM TOHOTO ČÍSLA ČASOPISU EUCHARISTIE, DRUHÁ ČÁST ČLÁNKU NABÍZÍ ÚVAHU NAD VZTAHEM BLAHOSLAVENSTVÍ K EUCHARISTII. I KDYŽ TOTO TÉMA NEBYLO V EXEGETICKÝCH STUDIÍCH DOSTATEČNĚ ROZEBRÁNO, POKOUŠÍ SE TENTO ČLÁNEK NAJÍT STYČNÉ BODY MEZI TĚMITO DVĚMA SKUTEČNOSTMI. JSOU TO PŘEDEVŠÍM POSTOJ A JEDNÁNÍ UČEDNÍKA PODLE JEŽÍŠOVA VZORU A TAKÉ TEOLOGIE SMLOUVY.

ThLic. BEDŘICH HORÁK

Vystudoval biblickou teologii na Papežské Gregoriánské univerzitě v Římě. Nyní působí jako administrátor v Horní Moštěnici u Přerova.

Evangelní blahoslavenství

Blahoslavenství nebo také povolání ke spáse se u Matouše nacházejí na začátku Ježíšovy programové řeči o nebeském království. Jejich protikladem jsou ve 23. kapitole prvního evangelia „běda“, která jsou určena učitelům Zákona a farizeům. U Lukáše se blahoslavenství a „běda“ nacházejí těsně za sebou. Mezi těmito dvěma póly Ježíšových výroků se nachází nabídka spásy a její odmítnutí.

Blahoslavenství horského kázání (Mt 5,3–12) jsou z formálního hlediska nejrozsáhlejším souborem blahoslavenství v celém Písmu Starého i Nového zákona, proto se budeme zabývat převážně jimi, i když nebude chybět ani odkaz na Lukášova blahoslavenství (u něj v řeči „na rovině“ – 6,20–23 – jsou v paralele s „bědami“ – 6,24–26).

Blahoslavenství se dá vyložit jako povolání ke spáse, prohlášení za šťastného. Každé z blahoslavenství s sebou nese příslib spásy. Blahoslavenství není příkazání, které je nutné zachovávat; je to již teď přítomná podmínka štěstí, která ovšem bude plně uplatněna v budoucnu.¹

Přiblížme si tedy jednotlivá blahoslavenství:²

„Blaze chudý v duchu, neboť jejich je království nebeské.“

V **prvním blahoslavenství**, kde jsou za šťastné prohlášeni chudí, je tento příslib spásy konkretizován v jejich přináležitosti k nebeskému království. Zde se nejedná prostě o chudé, ale tito jsou specifikováni jako „chudí v duchu“. Paralelu k tomuto slovnímu spojení nenajdeme nikde jinde ani ve Starém, ani v Novém zákoně. Vzhledem k tomu je jeho výklad dosti obtížný. Vždyť také tento obrat vedl k různým nedorozuměním a zbytečným spekulacím. Např. A. Schopenhauer soudil, že chudoba v duchu znamená vnitřní prázdnotu, mdlé vědomí, nedostatek duchovní erudice.³

Je třeba vyjít ze samého pojmu „chudí“, jak ho uvádí v paralelním blahoslavenství Lukáš (6,20). Řecké slovo *ptochos* vyjadřuje extrémní chudobu, žebráka, člověka, který se musí skrčit, shrbit, a nezřídka souvisí s potulným způsobem života. Žebráci, stejně jako cizinci, byli však vždy pod zvláštní Boží ochranou. I v Ježíšově kázání musíme chápat pojem „chudí“ na pozadí Starého

zákona. V rámci mojžíšských nařízení se nacházejí opatření ve prospěch chudých a lidí zbavených práv, jako je odpuštění dluhů, ponechání zbytků úrody na poli, ponechání půdy ladem sedmý rok (Dt 15,7–11; Lv 19,9n; 23,22; Ex 23,10n), neukládání úroků (Ex 22,24n). Hospodin se ujímá bezprávných, vdov a sirotků a slyší, když k němu volají (Dt 24,14n.19–22 atd.). Zasazuje se o práva chudých. V žalmech nacházíme často prosby chudého s přesvědčením, že právě takového Bůh vyslyší (Ž 9,11nn; 14,6; 22,25nn atd.). Péče o chudé je přesunuta i na zaslíbeného Mesiáše, jako v Iz 11,4: „Bude soudit nuzné spravedlivě, o pokorných v zemi bude rozhodovat podle práva. Žezlem svých úst bude bít zemi, dechem svých rtů usmrtí svévolníka...“

U Deutero- a Tritoizajáše se stává obnova práv chudých eschatologickým příslibem, který se stává i náplní Ježíšova působení: „Hospodin mě pomazal k tomu, abych nesl radostnou zvěst pokorným (chudým)“ (Iz 61,1; srv. Mt 11,5). Blahoslavenství chudých, kterým je příslibeno nebeské království, naznačuje, že se prorocká zaslíbení s Ježíšem začínají uskutečňovat.

Ale co znamená dodatek *to pneumati* („v duchu“)? Chudí jsou blahoslavení se zřetelem ke svému duchu (ne k Božímu Duchu, jehož očekávají), se zřetelem ke svému duchovnímu postoji. Jak už bylo naznačeno, nabízejí se různé možnosti vysvětlení. Jedno z nejpřijatelnějších vysvětlení můžeme najít s pomocí kumránských svitků, kde se vyskytuje spojení „chudí ducha“ (1 QM 14,7; 1 QH 14,3). Tak sami sebe označují příslušníci esénské komunity. Tato chudoba znamená v první řadě duchovní postoj vůči Bohu. V tomto postoji očekávají členové komunity veškerou pomoc od Boha, na jehož zásah jsou odkázáni. To vyjadřují i navenek – žijí ve skromnosti, dokonce v dobrovolném zřeknutí se majetku. Podobný význam se dá předpokládat i u Matouše. „Chudí v duchu“ jsou ti, kdo se před Bohem cítí jako žebráci, proto také vědí, že si nebeské království nemohou vynutit, ale že ho mohou od Boha dostat pouze jako dar. Tento postoj nemusíme odvozovat pouze od kumránské komunity. U samotného Matouše můžeme najít analogii ve scéně s dítětem (18,1nn), které Ježíš ukazuje svým učedníkům jako příklad postoje, který mají zaujmout, aby mohli vejít do nebeského království. Tento postoj očekávání je výchozím bodem dalších požadavků, které rozvíjejí následující blahoslavenství. Postoj dítěte, nebo také chudého v duchu, příslibuje učedníkům jistotu příslušnosti k nebeskému království – i v přítomném čase⁴, jak to naznačuje gramatický tvar, ale zvláště v budoucnosti, jak najdeme vyjádřený příslib u ostatních⁵ blahoslavenství.

„Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni.“

Druhé blahoslavenství se vztahuje na plačící – i zde můžeme srovnat s obdobným blahoslavenstvím u Lukáše (6,21b).

U Matouše, na rozdíl od Lukáše, není hlavní příčinou smutku sociální nouze. I zde si můžeme pomoci úryvkem z Tritoizajáše (61,2), kde je Hospodinův Pomazaný poslaný nejen přinést radostnou zvěst chudým (v. 1), ale také „potěšit všechny truchlící“. Sírachovec 48,24 říká o prorokovi, že „potěšil truchlící na Sijónu“. Příčinou smutku byla opuštěnost Jeruzaléma, kde nepřátelé napáchali velké zlo. Smutek má tedy povahu náboženskou, protože Jeruzalém je městem živého Boha. Podobný význam má smutek ve druhém blahoslavenství. Smutek je přítomen, protože komunita učedníků zakouší pronásledování a útlak. Tento smutek není ale ani tak kvůli vlastní nouzi, jako kvůli opovrhovanému Božímu jménu. Příčiny nářku jsou zachyceny v Ježíšově přirovnání ke svatbě: Důvodem k postu a smutku pro svatební hosty, pro komunitu Ježíšových učedníků, je fakt Ženichovy nepřítomnosti na svatbě (Mt 9,15) – do té doby ovšem, než přijde nebeské království definitivně. Proto tato komunita vyslovuje s očekáváním prosbu o příchod tohoto království v modlitbě Otče náš. Když se tato prosba naplní, dostane se jí od Boha útěchy.⁶

„Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví.“

Adresáti **třetího blahoslavenství** jsou tiší, mírní, vlídní, pokorní. V tomto blahoslavenství rezonuje Ž 37,11: „...pokorní obdrží zemi“. Skrze stejný hebrejský výraz⁷ je zde i těsná příbuznost s „chudými v duchu“. V situaci pronásledování, nespravedlnosti je křesťanům doporučena dobrota, mírnost. Tento postoj je napodobováním Krista, který vjíždí do Jeruzaléma na oslátku „tichý“ (Mt 21,5); toho, který je „tichý, pokorného srdce“ (Mt 11,29).

Příslib vlastnictví země dostal už Abrahám. Přijetí zaslíbené země do dědictví bylo cílem Božího lidu při jeho putování pouští. Už u proroků a pak i v pozdním judaismu se toto slovo používá jako eschatologický příslib. V apokalyptické řeči nabývá výraz „země“ globálního významu, z izraelské země přechází na celou obnovenou zemi. Ve smyslu obnovené země na konci času můžeme chápat i příslib Matoušova blahoslavenství.

„Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.“

Čtvrté blahoslavenství má svou předlohu v paralelním blahoslavenství u Lukáše (6,21). Z pouhých hladovějících se stali hladovějící a žíznící po spravedlnosti. Už ve Starém zákoně máme četná místa vyjadřující naději zbožných, že Hospodin nasytí hladové (Ž 22,25nn; 107,5,9; 132,15; 146,7n). Utišení hladu a žízně se pak stává obrazem pro spásu na konci časů u proroků, zvláště u Deuteroizajáše (Iz 41,17n; 49,10; 55,1). Spravedlnost, po které se hladoví a žízní, je Boží spravedlnost. Chudí, truchlící a utiskovaní (tj. ti, kteří zakusili nespravedlnost) toužebně očekávají od Boha, že bude jednat v jejich prospěch.⁸ Kromě toho je spravedlnost u Matouše pojata jako úsilí člověka, který má naplnit Boží vůli (srv. Mt 3,15). Konkrétně jsou to požadavky, které Ježíš ve svém horském kázání předkládá (srv. 5,20; 6,33). Hladovět a žíznit po spravedlnosti znamená toužit po ní, snažit se o ni. Podnětem k tomuto snažení je Ježíšova přítomnost, jeho slovo, jeho vzor.

Význam nasycení není příliš zřetelný. Můžeme si ale pomoci 107. žalmem. Poté, co žalmista zmiňuje hladové a žíznivé (v. 5), píše: „A když ve svém soužení úpěli k Hospodinu, vytrhl je z tísně“ (v. 6). O něco dále pak pokračuje: „dosyta dal najíst lačným, hladovým dal plno dobrých věcí“ (v. 9). Zde se v řeckém překladu objevuje *chortazein*, „nasytit“, jako u Matouše. Je to výraz pro mesiášské naplnění: hladové nasytit dobrými věcmi (srv. L 1,53).⁹ Podobný význam najdeme u Deuteroizajáše jako všeobecnou metaforu pro spásu.

„Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.“

Páté blahoslavenství se oproti předchozím nezaměřuje v první řadě na stav mysli nebo určitý postoj, ale soustřeďuje se na konání, konkrétně na skutky milosrdenství. Vyjadřuje analogii mezi lidským konáním a božskou odplatou (srv. 1 K 3,17; 14,38), která má své kořeny v mudroslovné literatuře. V Matoušově blahoslavenství je milosrdenství člověka odměněno milosrdenstvím Božím. V řeckém překladu knihy Přísloví najdeme paralelu k tomuto blahoslavenství: „Kdo se smilovává, ten najde slitování“ (Př 17,5 – LXX). Zde ovšem chybí eschatologická dimenze příslibu. Konat milosrdenství je podle biblické představy záležitostí Boží. Řecké slovo zde použité – *eleéo/éleos*¹⁰ – je v ostatních výskytech v evangeliích omezeno na milosrdenství Boží, popř. Ježíšovo (výjimkou je podobenství o milosrdném Samaritánovi – L 10,37). Když Matouš důrazně požaduje od lidí milosrdenství, vyzývá k napodobování Boha či Ježíše, na něž se potřebný obrací s voláním: „Smiluj se nade mnou“, „Bud’ ke mně milosrdný“ (Mt 15,22; 17,15). „Chci milosrdenství, ne obět“, vyzývá u Matouše Ježíš, když cituje Ozeáše 6,6. Požadavek být milosrdný vyjadřuje také v podobenství o nemilosrdném služebníku (Mt 18,23–35).

„Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uží Boha.“

Šesté blahoslavenství vyzvedá lidi čistého srdce. Čisté srdce (sídlo afektů a úsilí) odpovídá ryzímu, nepředstíranému smýšlení, čistému svědomí. Čisté srdce patří k podmínkám přípuštění k chrámové liturgii, jak to vyjadřuje Ž 24: „Kdo vystoupí na Hospodinovu horu? A kdo stanout smí na jeho svatém místě? Ten, kdo má čisté ruce a srdce ryzí...“ (vv. 3n). Čisté srdce pak znamená žít bezúhonně, jednat spravedlivě a podle pravdy, nepomlouvat, nedopouštět se křivé přísahy... (srv. Ž 15,2n). Zahrnuje vztah člověka jak k Bohu, tak i k jinému člověku. Toto blahoslavenství zdůrazňuje niternou čistotu, nikoliv kultickou čistotu vnější, předstíranou, proti které Ježíš zásadně brojí (srv. Mt 15,1–20; 23,25n). V „horském kázání“ Ježíš zdůrazňuje soulad mezi vnitřní motivací činu člověka a jeho vnějším uskutečněním, což je jistě také naplněním tohoto blahoslavenství.

Z blízkosti tohoto blahoslavenství k chrámové liturgii také pochází jeho příslib. „Vidět Boha“, „spatřit Boží tvář“ je totéž co vstoupit do chrámu, který je Božím příbytkem. Vidění Boha v Matoušově pojetí znamená konečnou spásu člověka. Vidění Boha (*visio beatifica*) jako definitivní blaženost člověka odpovídá všeobecnému křesťanskému (1 K 13,12; 1 J 3,2; Žd 12,14; Zj 22,4) i židovskému očekávání.

„Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími.“

Sedmé blahoslavenství hovoří o tvůrčích pokoje. Pokoj (*šalom*) je v biblickém pojetí souhrnem spásných darů, a tudíž je vpsledku dosažitelný jen v Bohu. Tento pokoj může Ježíšův učedník jen předávat dále, nikoliv být jeho zdrojem (Mt 10,13). V tomto blahoslavenství se nehovoří o pokoji jako plnosti spásy, nicméně je s ním v těsném vztahu, je to jakási část pozemského účinku Bohem darovaného pokoje. Je zde méně aktivní vytváření smíření, narovnání vztahů vůči druhým, počínaje ve svém domově, rodině, společenství a sousedství. Vzhledem k následujícímu blahoslavenství (pro ty, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost) a k podobnosti s Ježíšovou výzvou milovat nepřátele (Mt 5,44n) je možné zahrnout mezi adresáty tohoto pokoje také pronásledovatele komunity věřících.

Pokoj je způsob jednání Boha, který *šalom* uděluje a který chce vést lidi po cestách pokoje. Proto kdo pokoj mezi lidmi působí, má podíl na Božím jednání. Z toho vyplývá i příslibení tohoto

blahoslavenství: „budou nazváni Božími syny“. Příklad nebo udělení jména Božích synů, které se ve Starém zákoně vztahuje na krále, spravedlivého nebo celý lid, je v tomto blahoslavenství, stejně jako v 5. knize Mojžíšově, třeba interpretovat teologicky ve vztahu ke smlouvě (Dt 14,1; 32,19). Král Šalomoun je v 1 Pa 22,9n vylíčen jako zprostředkovatel pokoje. Zároveň je zde řeč o jeho synovském vztahu k Bohu. Ježíš je v evangeliu, zvláště při popisu svého vjezdu do Jeruzaléma (Mt 21,1nn par.), vylíčen jako kníže pokoje, i když se zde slovo pokoj vlastně ani nevyskytuje. Ježíšovi učedníci, kteří jsou tvůrci pokoje, se tak stávají podobnými Synu Božímu, proto i oni mohou být nazváni Božími syny. I římscí vládci, kteří si sami přivlastňovali božské nároky, se v době Ježíšově a prvotní církve nechali nazývat „tvůrci pokoje“, ačkoli „pokoj“ vytvářeli s použitím vojenské síly. Za pravé „Boží syny“ se zase považovali zélóti, židovští revolucionáři, kteří na druhé straně usilovali¹¹ o svržení této římské nadvlády, opět pomocí násilí.¹² V logice nebeského království však platí, že skutečnými syny (a dcerami) Božími jsou ti, kdo se ve spojení s Ježíšem, který přináší pravý pokoj, na něm aktivně podílejí.

„Blaze těm, kdou jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské.“

Osmým blahoslavenstvím je téma pronásledování přemostěno z předchozího blahoslavenství na následující. Blahoslavení jsou ti, kteří usilují o pokoj, na které je políčeno kvůli jejich spravedlnosti. Spravedlnost učedníků znamená přináležet ke Kristu a k jeho společenství. Řecký tvar slova v perfektu charakterizuje pronásledování jako trvajícím a nutné znamení učedníků. Tito se navzdory zlu, které jim pronásledovatelé působí, mají za ně modlit (Mt 5,44). Zkušenost pronásledování, jak to zaznívá právě jen u Matouše, podnítila učedníky, aby se přesouvali z místa na místo (23,34; 10,23). Kristus u Matouše hovoří zpravidla o pronásledování „kvůli mně“ (5,18; 10,18.39; 16,25), nebo – což je totéž – „kvůli mému jménu“ (19,29). Pronásledování jsou ujištění o své příslušnosti k nebeskému království, stejně jako adresáti prvního blahoslavenství.¹³

V následujícím verši, který obsahuje **deváté blahoslavenství**¹⁴, přechází Ježíšova řeč v oslovení, z třetí gramatické osoby do druhé. Utlačovaní učedníci budou utěšeni vyhlídkou na velkou nebeskou odměnu. Objevuje se zde klasické apokalyptické schéma: spravedliví dostávají nebeskou odměnu, protože prokázali, že milovali nebe víc než život ve světě. Chválili Boha, ačkoli byli od lidí pošlapáváni, hanobeni a zesměšňováni. Novinkou v tomto schématu je důvod – jsou pronásledováni kvůli Ježíši. Podobné líčení utlačované pozice učedníků najdeme v paralelním Lukášově blahoslavenství (6,22). Jediný shodný výraz je *oneidizo* (tupit, hanět). Toto slovo spojuje osud učedníka s osudem Ježíšovým. Jestliže ale Lukáš 6,22 hovoří o nenávisti, vyloučení a vymazání jména jako prokletého, „zlého“, tak Matouš zase o pronásledo-

„Hle, Beránek Boží...“ (foto: David Vopřada)

vání a živém mluvení všeho zlého proti nim. Lukáš líčí pronásledování ze strany židovské synagogy, o níž je řečeno, že vylučuje židokřesťany ze svých řad a vyškrtává jejich jména ze synagogálních seznamů. Během času se situace změnila a nyní je křesťanské společenství pronásledováno od pohanských instancí. Vylhané výroky jsou s největší pravděpodobností spojeny se soudními jednáními, při kterém vystupují falešní svědci. I v tomto ohledu se vedlo Ježíšovi podobně (26,59n).

Kromě toho, že jsou pronásledováni nazváni blahoslavenými, šťastnými, jsou také vyzváni k radosti a jásetu. Paradoxní jásaní tváří v tvář bolesti a strádání zaznívá v okruhu Nového zákona také v 1. listě Petrově. Je postaveno jako účast na utrpení Kristově (4,13; 1,6).

Text hovoří nenuceně o velké odměně, téměř jako o náhradě za utrpěné útrapy. Touto mzdou je opět zmíněné nebeské království, které si nikdo nemůže vynutit, které jen Bůh může dát. Tato odměna se nedá změřit a chybí jakékoliv spekulace o ní.

Utrpení spravedlivých z rukou pronásledovatelů není nic nového v dějinách Božího působení v Izraeli, jak to připomíná evangelista svým čtenářům. I dřívější proroci byli pronásledováni a vydávání na smrt. Odkaz na proroky vypovídá, že učedníci sdílejí jejich úděl. Jedná se zde o slovo útěchy, pokud toto závěrečné, dodatečné odůvodnění má mít smysl. Útěchu by bylo možné pospat takt: Vaše odměna je velká, protože také proroci před vámi byli nespravedlivě pronásledováni, a proto získali velkou odměnu.

Blahoslavenství ve vztahu k eucharistii

Tento článek má být zasazen do kontextu eucharistie. Není úplně jednoduché najít fundovaný základ vztahu mezi blahoslavenstvími a touto svátostí. Musíme vycházet i z toho, co zde bylo o blahoslavenstvích doposud řečeno. Především je nutné zdů-

raznit, že „rysy těch, kdo jsou prohlášeni ‚šťastnými‘, jsou vlastně rysy Ježíšovy“.¹⁵ Proto se dají uskutečňovat pouze ve spojení s ním. Ježíš sám byl chudý – neměl, „kde by hlavu složil“ (Mt 8,20; L 9,58). Byl ale také chudý „v duchu“, v tom smyslu, že si byl zcela vědom toho, že je odkázán na svého Otce („Všechno je mi dáno od Otce“ – Mt 11,27; L 10,22), v poslušnosti se mu zcela podřizoval (Mt 26,39.42; Mk 14,36; L 22,42; J 4,34). Ježíš plakal nad Lazarem (J 11,35) ve smyslu příslušného blahoslavenství nad Jeruzalémem (L 19,41; srv. 13,34n; Mt 23,37nn). O mírnosti Ježíšově bylo již řečeno, že vjíždí do Jeruzaléma pokorný na oslátku (Mt 21,5.7par). Od Ježíše, který je „tichý a pokorného srdce“, se mají učit jeho posluchači (srv. Mt 11,29). I Ježíš hladověl a žíznul, zvláště během svého čtyřicetidenního pobytu na poušti (Mt 4,2; L 4,2). Tento fyzický nedostatek také v Ježíši posiloval touhu po Bohu a jeho spravedlnosti (Mt 4,4¹⁶; J 4,34), která ostatně prostupovala celou jeho existencí. Ježíšovo milosrdenství je vyjádřeno zejména v jeho postoji k hříšníkům, kteří chtějí změnit svůj život, svoje jednání, zvláště k celníkům a nevěstkám (hlavně L 15, kde i v podobnostech rozvádí tento svůj postoj), ale také ve vyhovění v jiných různých potřebách lidí, kteří k němu přicházeli. Kdo má čistší srdce než Ježíš, který byl bez hříchu (Žd 4,15; srv. J 8,46), který byl proto v neustálém spojení se svým Otcem, který ho plně vnímal, „viděl“ (srv. J 6,46)? Ježíš byl tvůrcem pokoje. Přinášel Boží pokoj, jehož původcem byl on sám, všem, kteří ho chtěli přijmout (J 14,27; 16,33; 20,19.21.26). Ježíš byl pronásledovaný pro spravedlnost až ke kruté smrti na kříži. Byl ovšem vzkříšen a za „odměnu“ dostal kralování v nebi (srv. Fp 2,9–11).

Eucharistie zpřítomňuje jedinečnou neopakovatelnou událost – Ježíšovu oběť na kříži. Ovšem s eucharistií je spojen i aspekt napodobování Ježíše. Jan 13,3–17, v kontextu poslední večeře Páně,¹⁷ uvádí zprávu o Ježíšově umývání nohou učedníkům. V tomto činu je také obsažen význam eucharistie, totiž vydání se z lásky až do krajnosti.¹⁸ Ježíš ale rovněž dává příklad pro své učedníky, aby také tak jednali (v. 15). Jestliže takto jednají, jsou „blahoslavení“¹⁹ (v. 17).

Podobný význam má u Lukáše (a u Pavla)²⁰ Ježíšova výzva po ustanovení eucharistie „To číňte na mou památku“ (L 22,19; 1 K 11,24.25). „Skrze opakování rituálu má být připomínána Ježíšova osoba a jeho jednání.“²¹ Jako Ježíš dal svůj život za druhé a vyjadřuje to stolováním s nimi při poslední večeři, tak musejí i učedníci dávat svůj život ve službě druhým.²²

Z úvah nad jednotlivými blahoslavenstvími též vyplývá, že je nutné je chápat v souvislosti teologie smlouvy. Jako Mojžíš na hoře předával lidu Boží slovo, jeho příkazy a ustanovení, tak i Ježíš dává na hoře shromážděnému lidu novou nauku. Eucharistie je též pojímána jako (nová) smlouva (Mt 26,28; Mk 14,24; L 22,20; 1 K 11,25). Přijetí Hospodinových příkazů a ustanovení daných Mojžíšem bylo zpečetěno krví obětního zvířete, kterou byl lid pokropen (Ex 24,7.8), a následnou hostinou (Ex 24,9–11). Podobně i Ježíšova nauka, včetně blahoslavenství jako jejich hlavních bodů, je zpečetěna prolitím Ježíšovy krve na kříži, sym-

bolicky (i reálně) vyjádřené Ježíšovým kalichem vína při kultickém společenství hostiny.

Ježíš říká svým učedníkům při eucharistické řeči v kafarnaumské synagoze²³: „Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život... Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm“ (J 6,53.56). Je to eucharistie, která Ježíšovým učedníkům pomáhá vytvářet těsné společenství s jejich Mistrem, která jim dává život²⁴, plnost života. Toto sepjetí s Ježíšem pak umožňuje uvádět do praxe jeho požadavky, podmínky šťastného života, včetně blahoslavenství, která jsou jakousi magnou chartou křesťana.

Poznámky:

- 1 Srv. ROSSI DE GASPERIS, F. *Sentieri di vita*, 2.2, Milano 2007, 170n.
- 2 Hlavní myšlenkový proud výkladu Mt 5,3–12 je vzat z GNILKA, J. *Das Mathäusevangelium*, I, HThK NT I/1, Freiburg in Breisgau 1986, 115–132.
- 3 *Aphorismen zur Lebensweisheit* (KTA 16), Stuttgart 1974, 12.
- 4 S přítomností Ježíše najdeme i přítomnost jeho království.
- 5 Kromě 8. blahoslavenství, kde je tentýž příslib jako u 1.
- 6 „Budou potěšeni“ – *passivum divinum* – je to sám Bůh, kdo přináší útěchu. Podobně v pasivním tvaru najdeme formulované i přísliby dalších blahoslavenství.
- 7 Ž 37,11: *‘anawim* = chudí, souzení, pokorní, trpěliví.
- 8 HAGNER, D. A. *Matthew 1–13*, WBC 33a, Dallas TX 1993, 93.
- 9 Tamtéž.
- 10 Srv. liturgické zvolání „Kyrie eleison“.
- 11 to zélos = horlivost, úsilí
- 12 HAGNER, D. A. *Matthew 1–13*, 94.
- 13 1. a 8. blahoslavenství tak vytvářejí inkluzi.
- 14 8. a 9. blahoslavenství pro svůj společný obsah bývají často uváděna jako jedině.
- 15 HAGNER, D. A. *Matthew 1–13*, 96.
- 16 „Je psáno: ‚Ne jenom chlebem bude člověk živ, ale každým slovem, které vychází z Božích úst.‘“ (srv. Dt 8,3). Ježíš dává odpověď na ďáblovu pokušení, které vyplývá právě z nedostatku fyzického pokrmu.
- 17 Tam se o ustanovení eucharistie nehovoří, protože evangelista dostatečně rozvedl téma eucharistie v kap. 6.
- 18 Srv. J 13,1: „...prokázal svou lásku k nim až do konce“ (*telos* = konec, cíl, dovršení...).
- 19 „*Makarioi*“ – stejné slovo ve stejném tvaru jako v Matoušových blahoslavenstvích.
- 20 Tzv. antiošská tradice.
- 21 MAREČEK, P. „Večeře Páně v Lukášovu evangeliu (Lk 22,14–20)“. In *Od Abraháma k nové smlouvě*. Olomouc 2007, 122.
- 22 Srv. KARRIS, R. J. „The Gospel according to Luke“ in *NJBC*, § 179 (s. 716 – Student Edition).
- 23 Nedaleko od místa, kde se tradičně udává místo „horského kázání“ (Hora blahoslavenství).
- 24 „Život (věčný)“ má u Jana téměř totožný význam jako „Boží (nebeské) království“ u synoptiků.

Summary: The Beatitudes and the Eucharist

The beatitudes are the most important part of the Jesus' programmatic speech of the kingdom of heaven in the Gospel of Matthew which is so called the Sermon on the Mount (Mt 5–7). They are an important item for the catechesis of children and of adults, and therefore they need an appropriate interpretation. This article sets a goal to expose each beatitude in the version of Matthew and to propose a motion for their explanation to catechisands. Since the central motive of this number of the periodical is the Eucharist, the second part of the article offers a reflection on the relation of the beatitudes to the Eucharist. Although this theme wasn't analyzed sufficiently by exegetical studies, this article tries to find points of contact between these two entities. There are especially attitude and behaviour of the disciple according to the example of Jesus, and also the Covenant theology.